

**Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı: 3, 2019 Güz,
ISSN: 2651-4605**

ALTINTAŐ, Őeyma Nur (2019, Ekim), ‘‘Melahat ÜRKMEZ, HADİMİ Lale Devri’nde Bir Âlim’’, *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S 3 : 305-310.

Melahat ÜRKMEZ, **HADİMİ Lale Devri’nde Bir Âlim**, Destek Yayınları, İstanbul, 2019. 388 Sayfa, ISBN 978-605-311-607-3.

Őeyma Nur ALTINTAŐ*

Konya/Hadim’de doğan Melahat Ürkmez, ilk, orta ve lise tahsilini aynı ilçede tamamladı. 1976-1979 yılları arasında Türkiye Halk Bankası’nda memur olarak çalıştı. Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü’nden ve Anadolu Üniversitesi Halkla İlişkiler Fakültesi’nden mezun oldu. Devlet okullarında Türkçe öğretmeni olarak görev yaptı. Halen Selçuklu Sanayici İşadamları Serbest Meslek Mensupları’nda (SELSİAD) Genel Başkan Yardımcılığı ve Basın Danışmanlığı görevini sürdürmektedir.

Konya Postası gazetesinde 2003-2014 yılları arasında kültür-sanat sayfası hazırlamanın yanı sıra köşe yazılarında fikir ve görüşleriyle okurlarına seslendi. Yine bu süreçte adı geçen gazetenin bazı röportaj ve haberlerine imza atan Ürkmez, yurtiçi ve yurtdışı konferans ve seyahatlerine ilişkin izlenimlerini ‘‘Gezi Sayfası’’ adı altında kamuoyu ile paylaştı. Skyturk.net internet sayfasında ve birçok dergide de çeşitli konularda yazıları yayımlandı.

Ürkmez, 2004-2017 yılları arasında Konya’nın yerel televizyon kanallarından Suntv’de ‘‘Kültür İklimi’’, 42 Konyatv’de ‘‘Kültür Yaęmuru’’ ve Kontv’de ‘‘Kültür Pınarı’’ ve ‘‘Yaşanmış Yıllar’’ adlı programların yapım ve sunuculuğunu üstlendi.

Ürkmez’in ‘‘Buzkaşı’’ isimli ilk hikâyesi, 2003 yılında Kültür Bakanlığı ve Türk Edebiyatı Vakfı’nın ortaklaşa düzenlediği Ömer Seyfettin Hikâye Yarışması’nda ödüle layık görüldü ve ödül alan diğer dokuz hikâye ile birlikte *Kurban* başlığı altında kitaplaştırılarak yayımlandı.

---

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İlk romanı olan *Sözcüklerin Nefesinde/ Ateizmden Allah'a* ise “Okunabilir En İyi Roman” seçildi. İkinci romanı olan *Gönül Bahçesinde Mevlâna*, 2004 yılında T.C. Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından yayımlandı. Aynı romanı, takip eden beş yıl boyunca İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından tekrar tekrar yayımlandı. Yine aynı romanı, Türkiye Yazarlar Birliği Genel Merkezi'nin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'ne bastığı kitaplardan dolayı “Özel Ödül” verdiği altı kitap arasında yer aldı. Ayrıca adı geçen romanı “Japoncaya çevrilen Mevlâna konulu ilk roman” olma özelliği taşımaktadır. Ürkmez'e bu vesileden dolayı Japonca Büyükelçisi bir teşekkür mektubu gönderdi. *Gönül Bahçesinde Mevlâna*'nın Japonca çevirisi, Hollanda UETD tarafından 2008 yılında yayımlandı.

Araştırma-inceleme dalında *Mevlâna'da Aşk Sırrı* ve *Nihai Bütünleşme* ile alanında bir ilk olarak gösterilen ve kısa zamanda 22. baskısı yapılan *Şems-i Tebrizi*; roman dalında, *Diyâr-ı Aşk / İlahi Ulak Şems-i Tebrizi* ile *Mesnevi*'nin yazılışı hakkında ilk roman olarak gösterilen *Aşkın Kâtibi / Çelebi Hüsameddin* ve hikâye dalında “Ödlek Musa” adlarını taşıyan eserleri, günümüze değin çeşitli kurum ve kuruluşlarca pek çok kereler yayımlandı. Kitapları tez konusu olarak alındı.

Ürkmez'in yerel ve ulusal basında yapılan çok sayıda röportajının yanı sıra kendisinin kaleme aldığı köşe yazısı, şiir, deneme, gezi, makale ve hikâye türündeki iki binin üzerinde yazısı çeşitli ulusal ve yerel gazete ve dergilerde yayımlandı. Bunlardan bazıları aşağıda yer almaktadır.

Uluslararası hakemli bir dergi olan *Türk- İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*'nde “Büyük Türk Mutasavvıfı Yunus Emre” başlıklı makalesi yer aldı (2008, S. 6, s. 161-182). Türkiye Yazarlar Sendikası Aalen-Antakya Kültür Derneği'nin düzenlediği 3. Uluslararası Kültür Sanat ve Edebiyat Günleri'nde sunulan bildirilerin toplandığı *Antiocheia Orontes* isimli kitapta “Cemil Meriç'in Fikri

Gelişim Süreci” başlıklı bildirisini, Tarık Buğra Hikâye Yarışması’nda ilk kırka giren hikâyeleri kapsayan kitapta “Ahıskalı Korkut Ana” isimli hikâyesi yer aldı. Konya Ticaret Odası’nın yayımladığı *Konya Kitabı*’nda, “Konya’da Ahilik Teşkilatı ve Zaviye Evleri” adlı makalesi yayımlandı.

Konya Ansiklopedisi ve *Karatay Kitabı* adlı kaynak eserlerde de yazdığı çeşitli maddeler ile yer aldı. Ayrıca *Akademik Araştırmalar Ansiklopedisi*, kendisi hakkında iki özel sayı yayımladı.

Ürkmez, yaptığı televizyon programları, yayımlanan kitapları, sunduğu bildiriler, konferanslar, katıldığı paneller vasıtasıyla Konya kültürüne yaptığı katkılar için çeşitli resmî kurum, kuruluş ve sivil toplum örgütlerinden çok sayıda ödüle ve plakete layık görüldü.

Ürkmez, hâlen Türkiye Yazarlar Birliği Konya Şubesi Yönetim Kurulu üyeliği, SELSİAD Yönetim Kurulu’nda Genel Başkan Yardımcılığı ve Basın Danışmanlığı, Konya Fikir Sanat Kültür Adamları Birliği Onur Kurulu üyeliği, Yaşlı ve Engelliler Eğitim Araştırma ve Bakım Vakfı (YEBAV) Mütevelli Heyet üyeliği, Uluslararası Mevlâna Vakfı Türk Müziği Topluluğu’nda korist ve solistlik görevleriyle fikir ve sanat dünyamıza katkılarını ve sosyal hizmetlerini sürdürmektedir.

Türkiye Yazarlar Birliği (TYB) Genel Merkezi tarafından 26 Kasım 2015 tarihinde, “*Milletlerarası Tarihi Roman Büyük Ödülü Berati*” ile ödüllendirilen ve uluslararası, ünlü besteci olan Can Atilla tarafından 2016 yılında, *Şems-i Tebrizi* adlı kitabı kaynak alınarak *Şems-i Rumi* adlı albümü yapılan Melahat Ürkmez, ilmi ve kültürel hayatına önemli katkılar sunmaya devam etmektedir.

İslam medeniyetini incelediğimiz zaman var olan bir gerçeklik karşımıza çıkmaktadır. Âlimler şehirlerle, şehirler âlimlerle varlığını sağlamıştır. Özellikle Konya gibi bir Selçuklu başkenti nice âlime ev sahipliği yapmıştır. Bunlardan birkaçına örnek verecek olursak; başta

Mevlâna Celaleddin Rumî olmak üzere; Sadreddin Konevî, Seyyid Harun Veli ve kitabın asıl kahramanı Ebu Said Muhammed Hadimi'dir.

Melahat Ürkmez, pek çok romanı ile okurlarıyla buluşmuştur. Son romanın diğerlerinden farkı doğup yaşadığı ve büyüdüğü yer olan Hadim dışında birçok Osmanlı ülkesi ve İstanbul merkezli bir noktadan olay örgüsünü anlatıp, Ebu Said Muhammed'in memleketine, ailesine, öğrencilerine ve en önemlisi yuvam dediği medresesine dönüşünü konu almasıdır.

Ürkmez, bu kitabı yazmasındaki asıl sebebi ön sözünde: *“Tarihimizin muhteşem siması Hadimi, çocukluğumdan beri ilgimi çekerdi. Nasıl birisi olduğunu zihnimde canlandırmaya çalışırdım. Kendisi hakkında o kadar çok menkıbe anlatılırdı ki anlatılanları dikkatle dinlerdim. Dillere pelesenk olan, imrenilesi bir sevgiyle, saygıyla bahsedilen bu yüce şahsiyet kimdi?...”* diyerek romanında Hadimi gibi değerli bir şahsiyeti ve coğrafyasını anlatmıştır.

Tarihî romanlar sadece zevk alıp, eğlenmek için okunacak edebî metinler değildir. Tarihî roman yaşanmış hayati meseleleri doğru anlamamız için elzemdir. Tek başına bir tarih kitabı olayları anlatırken, tarihî bir roman değerleri ve değerlerdeki dönüşümlerini de anlatır. Ve yazar tarihî romana dair görüşünü şu şekilde ifade etmektedir: *“Tarihî Roman'a hangi açıdan bakarsak bakalım, tarihten kaynaklanan varlığımızın temeli, milletimizin ve bunun mekânı olan coğrafyanın, yani coğrafyadan vatana olan sürecin doğrudan doğruya sesi, nefesi, vazgeçilmezidir...”*.

Ürkmez, romanını on beş kısım şeklinde tasniflemiştir. Asıl başlangıç noktasını devrin padişahı III. Ahmet'in, müsteşriklerle Ayasofya'da yapılacak münazara için dönemin önemli talebe yetiştiren, icazetlerini veren ve *“yetiştirdiğim talebelerin içinde üç buçuk talebem vardır ki göz bebeğim oldular. Onlarla hep öğündüm, gurur duydum. Ne var ki o üç talebem tam istediğim kadar kendilerini geliştiremediler. Fakat iclerinden 'Rucuk' diye değerlendirmis olduğum ve âlim olma*

yolunda bir talebem var.” diyen dönemin önemli hocası Kazabadi Ahmet Efendi'nin Hadimi'yi padişaha anlattığına değinir. Bununla birlikte yazar, Kazabadi Ahmet Efendi'nin Hadimi'yi münazara için İstanbul'a davet ettiğine ve Hadimi'nin İstanbul gibi büyük bir şehirde isminin duyulup, düşünce dünyasındaki geleneğin İslam düşünce tarihi yazımındaki önemli noktalarına işaret eder. Kitabın asıl ilgi çeken noktası Ayasofya'da yapılan münazarada verdiği cevaplarla ve ifade ettiği düşüncelerle dönemin padişahı ve hocalarının ilgisini çekmesi olmuştur. Bunun neticesinde padişah III. Ahmet İstanbul'da kalması için en yüksek makamları teklif etmiş fakat Hadimi hocası Kazabadi Ahmet Efendi'nin İstanbul'un en önemli medreselerinde hocalık yapma teklifini dahi reddedip babasının medresesine geri dönerek müderrisliğine kaldığı yerden devam etmiştir. İşte Melahat Ürkmez, bu düşüncesinin temel dayanaklarını ve İslam dininin Anadolu'da yaşadığı özel tecrübeyi bu geleneğin önemli temsilcilerinden bir örnek olarak Hadimi üzerinden ele almıştır.

Kitap Hadimi'nin yaşamını roman üzerinden kurgularken okuyucu üzerinde önemli farkındalıklar da oluşturmuştur. Özellikle yaşadığımız çağda ilim taliplerinin ilme isteklerinin azaldığı, ciddi çalışanların hedeflerinin küçüldüğü, ilimle haşır neşir olan talebelerin azaldığı, bir şeyler yapma azminin kaybolduğu, tembellik ve miskinliğin kol gezdiği, tüm bunlar sebebiyle, ilim ehlinin saflarında ve çalışmalarında gerilemenin ve zayıflığın söz konusu olduğu şu günlerde, yapılan bu çalışma önemli içerikler sunmaktadır.

Yazar kitapta ayrıca Hadimi'nin eserlerine ve bu eserlerini nasıl oluşturduğuna, medresesinde takip ettiği eğitim metoduna, yöneticilerle ve kurumlarla kurduğu ilişkilere, vaktin kıymetine, tek taraflı ilimlerden ziyade akli ve nakli ilimlere ne kadar çok değer verdiğine, sanatsız, şiirsiz bir toplumun olamayacağına dair mesajlar vermektedir.

Yazar bu bilgileri verirken titiz bir çalışma ortaya koymuştur. Bundan dolayı Ürkmez'in bu eseri sadece bir roman değil, aynı zamanda

kaynak niteliğinde bir çalışmadır. Bu, kitabın son kısmında verilmiş olan zengin kaynakça bölümünden anlaşılmaktadır. Romanın ilerleyen kısımlarında da Hadimi'nin ele aldığı eserlere yer verilmiştir. Bu eserler arasında; Kur'an, Tefsir, Hadis, Fıkıh ve Fıkıh Usulü, Kelam ve Akait, Tasavvuf, İslam Ahlakı, Mantık, Arap Dili ve Edebiyatı, Şiir gelmektedir.

Öte yandan kitap, XVIII. yüzyıl Osmanlı şehri İstanbul hakkında kıymetli bilgilere de yer vermiştir. İstanbul gibi bir şehrin sosyal ve siyasi kültürünün yanı sıra şehrin giyim kuşamından, yeme-içme kültürüne, ekonomik ve siyasi iç karışıklıkların arka planına, önemli eğitim kurumlarına, özellikle kütüphanelere verilen değere ve bir alimin o zaman uzak diye nitelendirilen bir beldesinde olmasına rağmen tüm ilişkilerini devam ettirip bazı klasik anlayışların aksine topluma dönük ve onların meselelerine değinen bir kişiliği ortaya koymaktadır. Bununla birlikte Anadolu şehrinde kurulan bir medresenin gelişim ve büyüme aşamalarını gözler önüne sererek Osmanlı medreseleriyle nasıl yarışır hale geldiğini göstermektedir. Tekrar görmekteyiz ki bir âlim bir şehri daha gözbebeği yapmıştır.

Sonuç olarak “*Hadimi Lale Devrinde Bir Âlim*” adlı eser sadece Konya’da yetiştiği, büyüdüğü toplumda değil pek çok şehirde ismini duyurmuştur. Sonrasında aldığı eğitimlerle kendi medresesini İstanbul gibi bir şehirden ziyade Anadolu’nun taşrası sayılan bir bölgede kurarak dönemin yakın tarihine ışık tutan bir tarihî roman ve aynı zamanda bir mütefekkirin sevgi, saygı, ilim, ahlak yaşantısını bir ömre nasıl sığdırdığını konu alan bir çalışmadır.